

ADRIANA ELENA GEANTĂ

ADRIANA ELENA GEANTĂ

**SINTEZE DE LIMBA ROMÂNĂ
CONTEMPORANĂ**

FONETICĂ. VOCABULAR. MORFOLOGIE

Editura UNIVERSITARIA

Craiova, 2017

Referenți științifici:

Conf.univ.dr. Liliana Soare

Conf.univ.dr. Cristina-Loredana Bloju

Copyright © 2017 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GEANTĂ, ADRIANA ELENA

Sinteze de limba română contemporană : fonetică,
vocabular, morfologie / Adriana Elena Geantă. - Craiova :
Universitaria, 2017

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1284-6

811.135.1

Cuvânt/înainte

Lucrarea *Sinteze de limba română contemporană* reprezintă un suport al cursului de Limba română contemporană predat studenților din anul I de la secțiile cu profil filologic sau pedagogic ale Universității din Pitești.

Elaborarea acestei cărți constituie un instrument de lucru necesar și util în cunoașterea, clarificarea, fixarea și aprofundarea noțiunilor de limbă română, în special însușirea elementelor de fonetică, vocabular și morfologie.

Structurarea cărții în capitole ce urmăresc clarificarea și aprofundarea noțiunilor de limbă română permite parcurgerea graduală a acestor noțiuni, a căror asimilare se poate realiza prin teorie, exerciții de analiză și de selecție, exerciții de creare a contextelor, de corectare, de adăugare și exerciții de tip grilă, cu diferite grade de dificultate.

Pe parcursul lucrării am încercat să pun în valoare aspectele semnificative ale activităților teoretice și practice prevăzute de fișa disciplinei și să ofer studenților sugestii de elaborare a unor lucrări științifice în domeniu. Materialul teoretic este structurat pe unități mici de informare, urmate de aspecte aplicative dar și de o anexa cuprinzătoare, care conferă lucrării un pronunțat caracter didactic.

Datorită modului de prezentare și a diversității exercițiilor, lucrarea poate fi folosită eficient de către elevi sau studenți în vederea examenelor pe care le vor susține, de către profesorii care predau limba română sau de către cei pasionați de acest domeniu.

Lucrarea a fost realizată în conformitate cu noile lucrări normative ale Academiei Române – Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, ediția a II-a și Gramatica limbii române, vol. I, II.

Autoarea

I. NOȚIUNI GENERALE DE FONETICĂ

Fonetica este o ramură a lingvisticii care studiază sunetele vorbirii din punct de vedere fizic (articulatoriu și acustic), precum și calitățile fizice ale acestora. Cu alte cuvinte, fonetica studiază *producerea, transmiterea și receptarea sunetelor, din care se articulează, din aproape în aproape, toate celelalte unități ale limbii.* (Toma, Silvestru, Chișu, 2005, p. 20)

1. SUNET. LITERĂ. ALFABET

SUNETUL este *elementul vorbirii rezultat din modificarea curentului de aer sonor expirat prin articulație* (Țibrian, 2009, p. 8). Sunetele articulate pot fi studiate din foarte multe puncte de vedere, începând cu structura lor acustică și terminând cu felul în care se produc, se combină sau se modifică.

FONEMUL este *cea mai mică unitate sonoră a limbii, care are funcția de a alcătui și de a diferenția între ele cuvintele și formele gramaticale ale aceluiași cuvânt* (par - dar - sar - iar - car - zar; casă - case) (Țibrian, 2009, p. 9).

Diferența dintre sunet și fonem este aceea că sunetul este material sau concret, pe când fonemul e general și abstract. În scris, noi nu notăm sunetele, ci fonemele, iar același sunet poate fi redat prin litere diferite.

CLASIFICAREA SUNETELOR

VOCALELE sunt sunete continue, regulate, muzicale, care se pot rosti fără ajutorul altor sunete și pot alcătui și singure silabe. În limba română există 7 vocale: **a, ă, â(î), e, i, o, u.**

După gradul de deschidere a maxilarului, acestea se clasifică în :

- a) deschise: a
- b) mijlocii: ă, e, o
- c) închise: â(î), u, i

După locul de articulare, (modul de așezare a limbii), acestea se clasifică în:

- a) anterioare: e, i
- b) mediale: a, ă, â(î)
- c) posterioare: o, u

După participarea sau neparticiparea buzelor, vocalele se împart în:

- a) nelabiale (nerotunjite): a, ă, â(î), e, i
- b) labiale (rotunjite): o, u

SEMIVOCALELE sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar care nu pot alcătui singure silabe și nu pot primi accent. Ele intră în alcătuirea diftongilor și a triftongilor și sunt: **e, i, o, u**. De aici putem deduce că *e, i, o, u* pot fi atât vocale, cât și semivocale, pe când *a, ă, â(i)* sunt numai vocale.

Exemple:

E - vocală: *eră, fete, bețe*, sau când apare ca al doilea element al diftongului: *cu-ie, gu-tu-ie*.

- semivocală, când apare ca prim element al diftongului, înainte de *a* și *o*: *beat, seară, vreo*, etc.

I - vocală: *in, plin, vin*, în diftongul *ii* (primul e vocală, al doilea e semivocală): *co-pii, fii*; în diftongul *iu*, la sfârșitul cuvântului: *târ-ziu*; sau în cuvintele derivate cu sufixele *-ciu / -giu*: *han-giu, geam-giu, ciu-buc-ciu*, etc.

- semivocală (când apare ca prim element al diftongului): *iu-te, iu-bi, a-iu-rit*, sau ca al doilea element: *gu-tui, găl-bui, cai, rai*, etc.

O - vocală: *cor, dor, mort*, etc.

- semivocală, când apare înainte de *a* și în diftongul *oa*: *doare, soare, moarte, școală*, etc.

U - vocală: *unu, cursă, bucătar*, etc.

- semivocală, când apare înaintea vocalelor *a* și *ă*, în diftongii *ua/uă*: *ziua, ziuă, două, nouă*, sau când apare ca al doilea element, după vocalele *a, ă, î, e, o*: *sau, rău, pârau, careu, metrou, sacou*, etc.

CONSOANELE sunt sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete (al unor vocale), și care nu pot alcătui singure silabe. În limba română există 22 de consoane: **b, k, ă (ce, ci), k' (che, chi), d, f, g, ă (ge, gi), g' (ghe, ghi), h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z**. Acestea se clasifică după mai multe criterii. (I. Popa, M. Popa, 2010, pp. 10-11):

După zgomotul pe care îl comportă:

- nesonante: **p, b, t, d, k, k', g', k, g, ț, ă, ă, f, v, s, z, ș, j, h**.
- sonante: **m, n, l, r**.

După intensitatea sunetului produs și după modul de producere:

- surde: **p, t, k', k, ț, ă, f, s, ș, h**.
- sonore: **b, d, g', g, ă, v, z, m, n, l, r**.

După modul de articulare:

- oclusive (explozive): **p, b, t, d, k, g, k', g'**.
- oclusive nazale: **m, n**.
- constrictive sau fricative: **f, v, s, z, ș, j, h**.
- constrictive sau africative: **ț, ă, ă**.
- lichide, care sunt de 2 feluri: laterale - **l**; vibrante - **r**.

După locul de articulare:

- a) bilabiale: p, b, m.
- b) labiodentale: f, v.
- c) dentale: t, d, ț, s, z, n, l, r.
- d) prepalatale: Ț, ȧ.
- e) palatale: k', g'.
- f) postpalatale sau velare: k, g.
- g) laringale: h.

LITERELE ajută la transcrierea sunetelor, fiind corespondentele grafice ale acestora. Ele pot fi mari și mici, de tipar și de mână.

ALFABETUL reprezintă totalitatea literelor așezate într-o anumită ordine. Alfabetul limbii române conține 31 de litere: *a, ă, â, b, c, d, e, f, g, h, i, î, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ș, ț, u, v, w, x, y, z*. În abrevieri și simboluri, unele litere au alte variante de pronunțare, de obicei după model străin, care sunt consacrate prin uz: f (fe), g (ge), h (haș), l (el), m (em), n (en), r (er), s (es), z (zet). În rest, se admite pronunția cu –e / pronunția cu – î nefiind recomandată, ea aparținând limbii vorbite : be/bî, ce/cî, de/dî, fe/fî, je/jî, le/lî, me/mî, ne/nî, pe/pî, re/rî, se/sî, șe/șî, te/tî, țe/țî, ve/vî, ics, i grec, ze/zî.

◆ VALORILE FONETICE ALE LUI „I”

În funcție de poziția pe care o ocupă în cuvânt sau în silabă, **i** poate avea următoarele valori fonetice (Țibrian, 2009, pp. 17-18):

- **vocală** (în inițiala cuvântului, în interiorul cuvântului și la sfârșitul cuvântului), când formează singur silabă: *inel, incult, mină, minge, aștri, cuscri, taxi, etc.*

- **semivocală** (la începutul cuvântului, în interiorul sau la sfârșitul cuvântului), când intră în structura unor diftongi sau triftongi : *iu-te, ied, iepu-re, doi-nă, po-ia-nă, co-pii, iau, i-ai, le-oai-că, ve-deai, beai, etc.*

- **„i” scurt (mut, moale, asilabic)**, când se întâlnește la sfârșitul cuvântului, dar și în interiorul cuvântului, având rolul de a palataliza consoana din fața lui: *plopi, slabi, lupi, auzi, urși, oricare, căteșipatru, etc.*

- **„i” semn grafic**(la începutul cuvântului și în interior), atunci când formează grupurile de 2 litere – *ci, gi* – sau de 3 litere – *chi, ghi*, cu condiția ca aceste grupuri să fie urmate de o vocală și să nu formeze ele însele silabă: *aici, ochi, unghi, fragi, dragi, unchi, arici, trunchi, etc.* sau în cuvintele compuse: *nicicând, nicicum.*

2. DIFTONG. TRIFTONG. HIAT

A. **Diftongul** este grupul de două sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală alăturate, pronunțate în aceeași silabă. După structura lor, diftongii sunt de 2 feluri:

a) **ascendenți**, atunci când semivocala se află înaintea vocalei: **ea** (seară, perdea, vopsea, deal, dimineață), **eo** (vreo, vreodată, aoleo), **ia** (iarbă, băiat, nuia, iarmaroc), **ie** (ied, iepure, miere, paie, cheie, cuie, pierde), **ii** (copiii, fiii, zglobiii), **io** (iobag, iod, voios, creion), **iu** (iute, iunie, fluviu, știucă, studiu), **oa** (școală, moară, poartă, foaie, cărticioară), **ua** (șoseaua, roua, ziua, steaua, nuiaua), **uă** (ziuă, nouă, plouă, vouă), **uâ** (plouând).

b) **descendenți**, când semivocala se află după vocală: **ai** (haină, taină, mai, tramvai, mălai, haide), **au** (ziceau, sau, dau, mâncau, august), **ăi** (răi, băi, hăinuță, hăituială), **ău** (tântălău, rău, dulău, nătărău), **âi** (căpătâi, călcâi, mâine, rămâi, întâi), **âu** (râu, pârâu, grâu, molâu), **ei** (purcei, ulei, mei, polei, tei, trei), **eu** (greu, antreu, matineu, defileu), **ii** (copii, fii, argintii, fotolii, știi), **iu** (fiu, știu, auriu, măsliniu, târziu), **oi** (rățoi, doină, poimăine, noi, cioroi), **ou** (cadou, birou, sacou, tablou, ou, macrou), **ui** (pui, gutui, cuib, uite).

B. **Triftongul** este grupul de trei sunete - două semivocale și o vocală - pronunțate în aceeași silabă. Aceștia pot avea următoarea structură: *sv – v – sv* sau *sv – sv – v*.

Exemple:

eai: puneai, vedeai, cădeai, citeai, mureai

eau: pierdeau, vorbeau, beau

iai: suiai, trăiai, i-ai

iau: suiau, trăiau, i-au

iei: piei, iei, miei

iou: maiou

oai: leoaică, ursoaică, șoricioaică, arăboaică

ioa: corăbioară, inimioară, bălăioară, aripioară

uea: înșuează

C. **Hiatul** este format din două vocale alăturate, care fac parte din silabe diferite: *a-le-e*, *po-e-zi-e*, *al-co-ol*, *re-al*, *lă-u-da*, *am-bi-gu-u*, etc.

În ceea ce privește hiatul din interiorul cuvintelor, **Ion Calotă** (pp. 96 – 99) a identificat un număr de 26 de hiaturi, la care se adaugă unul ascendent: u-u.

a-o: aortă, aortic, supraorganizare

o-a: coabita, coaliție, coautor

a-e: aerodrom, aeroport, maestru, aerogară

e-a: agreabil, doleanță, impermeabil, realitate